

רודולף שטיינר

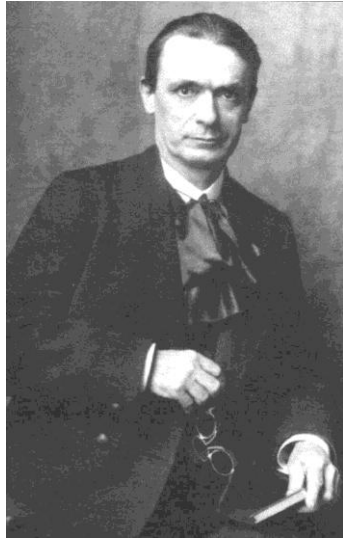
היסודות של מדע ההתקדשות

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.

אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.

פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com

קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"... מספרי חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות, תלמדו שהאידיאות האתיות הנעלות ביותר שאנו כישויות אנוש מחפשים, נמסרות לנו כאשר אנו קולטים אינטואיציות מוסריות וכאשר אנו מתחילים להחזיק באידיאות האתיות הללו, הן מהוות את היסוד לחירות האנושית שלנו...."

מתוך: היסודות של מדע ההתקדשות, GA-191.

– רודולף שטיינר –

FUNDAMENTALS OF THE SCIENCE OF INITIATION

By Rudolf Steiner

GA-191

דורנאך, 17 באוקטובר 1919

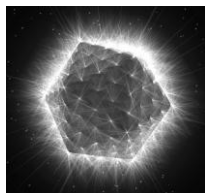
תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

מהדורה ראשונה 2025

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2025 לבדולח הוצאה לאור

email: bdolah.books@gmail.com

היום, ברצוני לדבר על חלקים יסודיים אחדים של הידיעה של מדע-ההתקדשות, אשר יספקו לנו סוג של יסוד למה שנתייחס אליו מחר ומחרתיים. היום, נדבר תחילה על משהו אשר קיים בתודעתה של כל ישות אנושית, אך לא נתפס בבירור במידה מספקת במהלך הרגיל של החיים. כאשר אנו מדברים על דברים כאלו, אנו תמיד מדברים עליהם מנקודת-המבט של תקופתנו, במובן ובמשמעות שהסברתי לכם לעתים קרובות. כלומר, הידיעה אינה תקפה בשום דרך בכל זמן ובכל מקום, אלא היא תקפה רק לפרק-זמן מוגדר מסוים, אכן, לאזור מוגדר של האדמה. לכן, נקודות-מבט מסוימות של ידיעה תהיינה תקפות, למשל, עבור התרבות האירופית ונקודות-מבט אחרות תהיינה תקפות – הבה נאמר – עבור הידיעה של המזרח.

כולם יודעים שאנו חיים, כביכול, בין שני קטבים של הידיעה שלנו. כל אחד חש שמצד אחד יש לנו ידיעה אשר נרכשת על-ידי חושינו. אדם רגיל ובלתי-משוחד לומד להכיר את העולם באמצעות חושיו והוא אף מסוגל לסכם את אשר הוא רואה ושומע, באופן כללי, את אשר הוא קולט דרך חושיו. ככלות הכול, מה שהמדע מספק לנו, בצורה שבה המדע קיים עתה במערב, מהווה רק סיכום של מה שחושינו מוסרים לנו.

אך, כל אחד יכול לחוש שיש גם סוג נוסף של ידיעה ובלתי-אפשרי להיות, במובן המלא של המילה, ישות אנושית ממשית אשר חיה בעולם הרגיל, אלא אם סוג אחר של ידיעה מתווסף לזה אשר אופיין זה עתה. סוג זה של ידיעה קשור לחיי-המוסר שלנו. איננו מדברים רק על אידיאות הקשורות לידיעת הטבע ומסבירים דבר זה או אחר בטבע, אנו מדברים גם על אידיאות אתיות, אידיאלים אתיים. אנו חשים שהם המניעים לפעולותינו ואנו מאפשרים להם להכווין אותנו כאשר ברצוננו להיות פעילים בעולם הרגיל. כל אדם יחוש, ללא ספק, שידיעה זו של החושים, הידיעה האינטלקטואלית אשר נובעת ממנה (כי, הידיעה האינטלקטואלית היא רק תוצאה, נספח של הידיעה אשר מועברת על-ידי החושים), היא קוטב של חיי-ההכרה שלנו שאינם יכולים להרחיק כמו אידיאות אתיות. האידיאות האתיות קיימות שם, אך כאשר אנו לומדים, למשל, את מדעי הטבע, איננו יכולים למצוא את האידיאות האתיות הללו על-ידי כך שנתבונן בעולם הצומח, בעולם המינרלים או על-ידי כך שנעקוב אחר כל ענף אחר של מדעי הטבע המודרניים. היסוד הטרגי של תקופתנו כרוך, למשל, בניסיון לגלות, על בסיס מדעי-טבעי, אידיאות שיש ליישם בספירה החברתית. אילו היו מאמצים היגיון בריא, זה לעולם לא היה אפשרי. האידיאות האתיות קיימות כאילו בצד אחר של החיים. חיינו אכן נמצאים תחת השפעתם של שני הזרמים הללו: מצד אחד ידיעת הטבע ומצד שני הידיעה האתית.

מספרי חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות,¹ תלמדו שהאידיאות האתיות הנעלות ביותר שאנו כישויות אנוש מחפשים, נמסרות לנו כאשר אנו קולטים אינטואיציות מוסריות וכאשר אנו מתחילים להחזיק באידיאות האתיות הללו, הן מהוות את היסוד לחירות האנושית שלנו. מצד שני, אתם אולי גם יודעים שעבור הוגים מסוימים תמיד היה סוג של תהום בין מה שנתון, מצד אחד, על-ידי ידיעת הטבע, ומצד שני, על-ידי ידיעה אתית. הפילוסופיה של קאנט מבוססת על התהום הזאת שעליה הוא אינו יכול לגשר לגמרי. זוהי הסיבה לכך שקאנט כתב את *ביקורת התבונה התיאורטית*, *התבונה הטהורה*, כפי שהוא מכנה אותה, שבה הוא מתמודד עם מדעי הטבע ובה הוא אומר את כל מה שיש לו לומר על מדעי הטבע או ידיעת הטבע. מצד שני, הוא גם כתב את *ביקורת התבונה המעשית*, שבה הוא מדבר על אידיאות אתיות. אנו יכולים לומר: החיים האנושיים בכללותם נוצרים עבורו משני שורשים אשר מנותקים לגמרי זה מזה, שאותם הוא מתאר בשני המחקרים הביקורתיים המרכזיים שלו.

כמובן, היה זה מצער עבור הישות האנושית, אם לא היה שום גשר שיגשר בין שני הקטבים הללו של חיי-הנפש שלנו. אלה אשר שואפים ברצינות, מצד אחד, אחר מדע הרוח ומצד שני, מתייחסים ברצינות למשימות של תקופתנו הנוכחית, מוכרחים לשאול את עצמם בשקיקה: היכן נמצא הגשר אשר מגשר בין אידיאות אתיות ואידיאות של הטבע?

היום, נאמץ את העמדה שהייתי רוצה לאפיין כנקודת-מבט היסטורית, כדי להגיע לידיעה על הגשר הזה. מההסברים אשר ניתנו כאן לאחרונה, אתם כבר יודעים שבזמנים שחלפו, המבנה הנפשי של האדם היה שונה מיסודו מזה בזמנים מאוחרים יותר. מקור הכריסטיאניות יוצר באמת חתך עמוק באבולוציה כולה של האנושות. ואם רק נבין את אשר באמת עלה באבולוציה של האנושות דרך לידתה של הכריסטיאניות, נבין את התבונה האנושית.

מה שעומד מאחורי עלייתה של הכריסטיאניות – שלא לדבר על ההיסטוריה היהודית – הוא ההיקף כולו של תרבות פגאנית. התרבות היהודית הייתה, ככלות הכול, הכנה לכריסטיאניות. היקף זה כולו של תרבות פגאנית שונה מיסודו מהתרבות הכריסטיאנית המודרנית שלנו. ככל שנחזור לאחור בזמן, נגלה יותר שלתרבות פגאנית זו היה מאפיין אחיד. הוא היה מבוסס בעיקר על חכמה אנושית. אני יודע שזה כמעט מעליב אדם מודרני לשמוע, ככל שהדבר נוגע לחכמה, שבני-אדם מימי-קדם היו מתקדמים הרבה יותר מהאדם המודרני; אף-על-פי-כן, כך היה. בזמנים פגאניים עתיקים, התפשטה חכמה על-פני האדמה אשר הייתה קרובה הרבה יותר למקורם של דברים מאשר הידיעה המודרנית שלנו, מאשר מדעי הטבע

¹ GA-4, הוצאת בדולח.

המודרניים שלנו במיוחד. ידיעה קדמונית עתיקה זו הייתה מוחשית מאוד; היא הייתה ידיעה אשר הייתה קשורה קשר הדוק לממשות הרוחנית של הדברים. משהו נכנס לנפש האנושית דרך ידיעת האדם על ממשות הדברים. אך, המאפיין המיוחד של חכמה פגאנית עתיקה זו היה העובדה שישויות אנוש קיבלו אותה בדרך כזו (אתם יודעים שהם קיבלו אותה מהמיסטריות של המתקדשים), שחכמה זו כללה הן את ידיעת הטבע והן ידיעה אתית. מהאמת המשמעותית באופן יוצא מן הכלל הזאת בהיסטוריה של האבולוציה האנושית, מהאמת הזאת שהסברתי לכם אותה זה עתה, מתעלמים כיום רק מפני שבני-אדם אינם יכולים לחזור אל הזמנים האופייניים באמת של החכמה הפגאנית העתיקה. ידיעה היסטורית אינה מרחיקה לאחור עד כדי כך שתאפשר לנו לתפוס את הזמנים שבהם ישויות אנוש אשר נשאו מבטן אל הכוכבים באמת קיבלו מהם, מצד אחד, חכמה אשר מסבירה להן בדרכן את מהלך הכוכבים, אך מצד שני, היא גם מסרה להן כיצד הן אמורות להתנהג ולפעול כאן על האדמה. באופן מטפורי (עם זאת, אין זה לגמרי מטפורי, אלא אובייקטיבי למדי ברמה מסוימת), אנו יכולים לומר שהתרבויות המצריות והכלדיות העתיקות היו, למשל, מסוג כזה שבני-אדם יכלו לקרוא בתנועת הכוכבים את חוקי הטבע, אך בתנועת הכוכבים, הם יכלו לקרוא גם את החוקים אשר שלטו במה שהם נועדו לעשות על האדמה.

הקודקסים של הפרעונים המצריים הקדמונים כללו, למשל, כללים ביחס למה שהיה אמור להפוך לחוק. כך היה שבמשך מאות שנים קדימה מה שנועד להיות מאוחר יותר חוק, נחזה מראש באופן נבואי. כל מה שכלול בקודקסים הללו נקרא מתנועות הכוכבים. באותם זמנים קדומים לא הייתה אסטרונומיה כפי שיש לנו כיום, אשר כוללת אך ורק חוקים מתמטיים של תנועות הכוכבים או תנועת האדמה, אך הייתה ידיעה של הקוסמוס, שבאותו זמן הייתה ידיעה מוסרית, אתיקה.

היסוד המוטל בספק של האסטרונומיה המודרנית, אשר אינו מרחיק מעבר לשלב של דילטנטיות, הוא שבני-אדם אינם חשים עוד שהתכנים שלה יכולים להיות כוליות שלמה רק אם החוקים אשר מתגלים בה, מהווים באותו זמן חוקי-מוסר עבור ישויות אנוש. זה משהו משמעותי באופן יוצא מן הכלל.

במהלכה של האבולוציה האנושית, אבדה מהותו של המדע הקדמוני. זה טבוע ביסוד העובדה שבתי-ספר סודיים מסוימים – אך, בתי-ספר בעלי אופי רציני חדלו להתקיים בסוף המאה השמונה-עשרה – ואפילו בתי-ספר סודיים מסוימים במערב, הצביעו לאחור שוב ושוב על מדע אבוד זה, על דבר אבוד זה. ככלל, אלה אשר באו מאוחר יותר, לא ידעו עוד את משמעות הביטוי 'דבר'. אף-על-פי-כן, זה מסתיר עובדה מסוימת. בספריו של מרטין הקדוש, אנו עדיין יכולים למצוא הד אשר מראה שעד סוף המאה השמונה-עשרה, הורגש באופן ברור מאוד שבזמנים הקדומים, לבני-אדם הייתה חכמה רוחנית שהם קיבלו במקביל עם ידיעת הטבע שלהם. החכמה הרוחנית שלהם כללה גם את החכמה המוסרית והאתית שלהם; זו כבר נעלמה בשמונה מאות השנים אשר קדמו לעליית הכריסטיאניות. אנו אף יכולים לומר: ההיסטוריה היוונית הקדומה היא, ביסודה, אובדן הדרגתי של החכמה הקדמונית. אם נחקור את הפילוסופים אשר קדמו

לסוקרטס, כלומר הרקליטוס, תאלס, אנכסימנס, אנכסגורס, שאותם ניטשה כינה 'הפילוסופים של התקופה הטרגית', בהם דנתי בספרי *חידות הפילוסופיה*² וניסיתי לתת תמונה בצורה הטובה ביותר, מנקודת-מבט חיצונית – אם נחקור את הפילוסופים הללו (אך, הכתבים החיצוניים מספרים לנו מעט מאוד עליהם), נגלה שוב ושוב שהקטעים אשר נשארו כמו נווה-מדבר, מהדהדים מחדש חכמה וידיעה גדולות ומקיפות, אשר התקיימו בעבר הרחוק של האבולוציה האנושית. דבריהם של הרקליטוס, תאלס, אנכסגורס ואנכסימנס, מופיעים בפנינו כאילו שהאנושות שכחה, כביכול, את החכמה הקדמונית שלה וזכרה מדי פעם רק פרקים מקוטעים אחדים. הפרקים הספורים של תאלס, אנכסגורס, שבעת היוונים החכמים וכן הלאה, אשר הורדו מטה עבורנו בדרך של מסורת, מופיעים בפנינו כהיזכריות מקוטעות. באפלטון, אנו עדיין נתקלים בסוג של תודעה בהירה של חכמה קדמונית עתיקה זו; באריסטו, הכול עבר טרנספורמציה לכדי חכמה אנושית.

בקרב הסטואים והאפיקורסים, זה נעלם באופן הדרגתי. הידיעה הקדמונית העתיקה נשארת כמו סיפור-אגדה עתיק. אלו היו פני-הדברים עם היוונים.

הרומים – שבאופן טבעי היו אומה פרוזאית – אפילו התכחשו לכך שלידעה קדמונית זו הייתה בכלל איזושהי משמעות, והם הפכו הכול לכדי מופשטויות. המהלך שתיארתי לכם זה עתה ביחס לידיעה קדמונית, היה נחוץ לאבולוציה של האנושות. האדם לעולם לא היה מגיע לחירות במהלך התפתחותו אם החכמה הקדמונית אשר הגיעה אליו באופן עקיף דרך ראייה רוחית אטוויסטית, הייתה נשארת בעוצמתה ובמשמעותה המקוריות. אף-על-פי-כן, ידיעה קדמונית זו הייתה קשורה לכל דבר שהיה יכול להגיע לאדם מהגבהים האלוהיים, יכול אני לומר, בצורה של אימפולסים מוסריים. הם היו צריכים להינצל. האימפולס המוסרי היה צריך להינצל למען האדם.

בין הדברים הרבים שכבר הסברנו ביחס למיסטריית גולגתא, הסברנו גם את העיקרון האלוהי אשר ירד לאדמה דרך האדם, ישוע מנצרת, כלל את **הכוח המוסרי** אשר התפזר אט-אט והיה שסוע על-ידי הפגיעה בחכמה הקדמונית העתיקה וגסיסתה. אכן, כך הדבר – אף על פי שזה יכול להיראות פרדוכסלי לאדם המודרני – שביכולתנו לומר: פעם הייתה חכמה קדמונית עתיקה. הכוח והחכמה המוסריים של האדם היו קשורים לידיעה קדמונית; הם היו כלולים בה כמרכיב. לאחר מכן, החכמה הקדמונית העתיקה איבדה את כוחה, היא לא הייתה יכולה עוד לשאת אימפולס מוסרי.

אימפולס מוסרי זה היה מוכרח להילקח, כביכול, אל מתחת לכנפיה של מיסטריית גולגתא. ועבור תרבות המערב, ההמשך היה אימפולס הכריסטוס אשר עלה ממיסטריית גולגתא בהכילו מה שנשאר כסוג

² GA-18, כרך א', פרק 2, הוצאת בדולח.

של תמצית מוסרית של החכמה הקדמונית העתיקה. מוזר מאוד לעקוב, למשל, אחר מה שהתרבות המערבית כוללת בצורה של מדע אמיתי, חכמה אמיתית, עד המאה השמינית או התשיעית לאחר הכריסטוס. נסו לקרוא את תיאור החכמה המערבית עד המאה השמינית או התשיעית, כפי שמתואר בספרי *חידות הפילוסופיה* ותראו שכלות הכול, מהלך ההתפתחות אינו כולל דבר ממה שאפשר לציין כידיעה במשמעות המודרנית שלנו. כי, זה עולה לקראת המאה החמש-עשרה, בתקופתו של גלילאו. עד אותה תקופה, הידיעה הורדה באמת באופן מסורתי מהחכמה הקדמונית של העבר. אין זו עוד חכמה אשר נרכשה באמצעות אינטואיציה פנימית, לא עוד חכמה קדמונית אשר נחוית באופן פנימי, אלא חכמה חיצונית אשר הורדה מטה באופן מסורתי. לעתים קרובות, סיפרתי לכם את סיפורו של גלילאו, הסיפור שאינו אנקדוטה, כלומר כיצד גלילאו היה מוכרח להשקיע מאמץ רב כדי לשכנע ידיד בדבר אמיתות טענותיו. כמו כל בני-האדם האחרים מימי-הביניים אשר שאפו לחכמה, ידיד זה היה רגיל לקבל את מה שהיה כלול בספריו של אריסטו או ביצירות מסורתיות אחרות. כל דבר שלימדו באותה תקופה היה מסורתי. מה שהיה כלול בספריו של אריסטו הורד מטה באופן מסורתי. והידיד המלומד של גלילאו הסכים עם אריסטו שהעצבים יוצאים מהלב. גלילאו השתדל להסביר לו זאת שעל-פי הידיעה שהוא רכש על-ידי עריכת מחקר על גוויה, הוא היה מחויב לומר משהו אחר: שבישות האנושית, העצבים יוצאים מהראש, או מהמוח. הוגה אריסטוטלי זה לא היה יכול להאמין בכך. אז, גלילאו הובילו לגוויה, הראה לו שהעצבים אכן יוצאים מהמוח ולא מהלב והוא היה בטוח בכך שידידו יאמין במה שראה במו עיניו. אבל, ידידו אמר: "אכן, נראה שזה נכון; אני יכול לראות במו עיניי שהעצבים יוצאים מהמוח. אך, אריסטו אמר את ההיפך, כלומר שהעצבים יוצאים מהלב. אם עליי לבחור בין עדות החושים בטבע וטענותיו של אריסטו, אני מעדיף אהאמין באריסטו ולא בטבע!" זו אינה אנקדוטה, אלא מקרה אמיתי. ככלות הכול, בתקופתנו אנו פשוט חווים את אותו הדבר, אבל הפוך.

אתם רואים, באותה תקופה הידיעה כולה הייתה מסורתית. ידיעה חדשה הופיעה רק בתקופתם של גלילאו, קופרניקוס וכן הלאה. אך, לאורך מאות השנים הללו, האימפולס המוסרי נולד מאימפולס כריסטיאני. ביסודו של דבר, הוא היה קשור ליסוד הדתי. זה לא היה המקרה בזמנים הפגאניים. הפגאנים נוכחו לדעת שכאשר הם קלטו חכמה קוסמית, הם קלטו באותו זמן גם אימפולס מוסרי.

אימפולס חדש הופיע לקראת אמצע המאה החמש-עשרה, אימפולס אשר ניתק לגמרי את הקשר עם כל דבר אשר התקיים בצורה של חכמה עתיקה, אף על פי שהוא התקיים באופן מסורתי בלבד. מעניין מאוד לראות את התשוקה שבה אלה אשר העלו את המדע החדש הזה אל מעל לפני-השטח – למשל, **ג'ורדנו ברנו** – מגדפים כל דבר אשר התקיים בצורה של חכמה מסורתית עתיקה. מופיע משהו חדש לחלוטין. למעשה, נהיה רחוקים מלהבין את האבולוציה האנושית אם לא נהיה מסוגלים להתבונן ביסוד חדש זה אשר מופיע כך, כהתחלה.

אנו יכולים לומר:³ אם נציין כאן את מיסטריות גולגתא... האימפולס המוסרי ימשיך משם, אך מה היה הדבר שמיסטריות גולגתא נשאה מזמנים קדומים יותר לזמנים האחרונים? מה הוא היה, במציאות, בעודו נישא באותו כיוון? זה היה סוף. ככל שאנו מתקדמים, כך החכמה העתיקה הולכת ונעלמת יותר, אפילו בצורתה המסורתית. אנו יכולים לומר שהיא ממשיכה לטפטף כמו מים, בצורה של ידיעה מסורתית; אך, עם המאה החמש-עשרה, מופיע יסוד חדש, **התחלה**.

אכן, לא התקדמנו רחוק מספיק בכיוון חדש זה. המאות הספורות אשר חלפו מאז אמצע המאה החמש-עשרה הביאו לנו מדעי טבע, אך התקדמנו רחוק מאז אותה התחלה.

מהי חכמה חדשה זו? אתם רואים, זוהי חכמה שמלכתחילה, בצורה שבה היא הופיעה, יש לה את המוזרות הבאה: בניגוד לחכמה הפגאנית העתיקה, היא אינה כוללת אימפולס מוסרי. תוכלו לחקור כמה שרק אפשר את החכמה החדשה הזאת, את חכמת גלילאו הזאת – מינרלוגיה, גיאולוגיה, פיזיקה, כימיה, ביולוגיה וכן הלאה – אבל לעולם לא תוכלו להפיק אימפולס מוסרי מידיעה זו של הטבע.

אם בני-אדם מודרניים חושבים שהם יכולים לייסד סוציולוגיה על בסיס מדעי הטבע, זוהי אשליה עצומה. כי, בלתי-אפשרי לסחוט ממדעי הטבע, כפי שהם קיימים כיום, את אותו סוג של ידיעה אשר יכולה להיות אידיאל לפעולות אנושיות. כי, מדעי הטבע הם בסך הכול שלב אלמנטרי וביכולתנו רק לקוות שעל-ידי כך שנתפתח עוד ועוד, הם יגיעו שוב לנקודה שבה הם יכללו, כמדעי טבע, אימפולסים מוסריים.

אילו ידיעת הטבע הייתה ממשיכה להתקדם רק בהתאמה עם צורתה שלה, הרי שהיא לא הייתה מסוגלת להפיק אימפולסים מוסריים מתוך טבעה שלה. ידיעה על-חושית חדשה תצטרך להתפתח לצד ידיעה זו של הטבע. אז, ידיעה על-חושית זו תכלול שוב את קרניו של רצון מוסרי. וכאשר ההתחלה אשר נעשתה לקראת אמצע המאה החמש-עשרה, תגיע לסופה עם סיום האבולוציה של האדמה, אז ידיעה על-חושית תזרום יחד עם ידיעת החושים ותופיע אחדות שלהן.

כאשר חכם פגאני קדום, או חסיד של חכמה פגאנית, קיבל חכמה פגאנית מהמתקדש שלו במיסטריות, הוא קיבל **בעת ובעונה אחת** ידיעה של הטבע, ידיעה קוסמית, אנתרופוגנזה ומדע של המוסר, ובמקביל לכך זה היה אימפולס מוסרי. זה היה דבר אחד.

כיום, יש צורך להודות בכך שאנו מקבלים, מצד אחד, ידיעה של הטבע ומצד שני, ידיעה על-חושית. בידיעה זו של הטבע, לכשעצמה, אין אימפולסים מוסריים. אימפולסים מוסריים מוכרחים להירכש באמצעות ידיעה על-חושית. היות שהאימפולסים החברתיים מוכרחים להיות, ככלות הכול, אימפולסים

³ מצויר תרשים על הלוח.

מוסריים, האדם לא יוכל לדמות לעצמו שום ידיעה חברתית אמיתית ואף לא אימפולסים חברתיים ספורים, אלא אם הוא יתעלה לידיעה על-חושית.

חשוב שהאדם המודרני יבין שמוכרח הוא להתוות מסלול חדש ביחס למדעים החברתיים; מוכרח הוא לצעוד בנתיב שונה מזה של מדעי הטבע. אך, באותו זמן, אני מחויב להסב את תשומת-לבכם לפרדוקס מוזר: – לעתים קרובות, הסברתי לכם כאן שהאמיתות העמוקות ביותר של מדע-ההתקדשות אשר נראות מוזרות בעיני התודעה היומיומית, עלולות להיראות מטורפות בעיניו של מטריאליסט קיצוני, אך בתקופתנו צריך להתוודע יותר ויותר לחכמה זו אשר מופיעה כיום באופן כה פרדוקסלי. כי, בתקופתנו דברים רבים אשר נראים אוויליים בעיני בני-אדם, מהווים חכמה בפני האלים. יהיה זה דבר טוב אם קטע זה בתנ"ך היה זוכה להתייחסות מועטה מצד אלה אשר מבטלים את האנתרופוסופיה בחיך מתנשא או מותחים עליה ביקורת בדרך שפלה. עליהם לקחת בחשבון שמה שהם רואים כטיפשות, עשוי להיות 'חכמה בפני האלים'. יהיה זה דבר טוב אם בני-אדם ספורים – ובביטוי 'ספורים' אני מתכוון לרבים – במיוחד אלה אשר הולכים לכנסייה עם ספר התפילות שלהם ומגדפים את האנתרופוסופיה, היו מתעקשים פחות על אמונתם הגאה ולבחון יותר מקרוב את מה שכלול באמת באמונה הכריסטיאנית. בתקופתנו, יש צורך להתוודע לדברים מסוימים אשר נראים סותרים. אתם רואים, שני דברים אפשריים כיום. מישהו עשוי להתוודע למדעי הטבע של ימינו (עתה, אאפיין את שני הדברים הללו באופן חד), הוא עשוי, למשל, לאמץ את העובדות אשר מספקות על-ידי מדעי הכימיה, הפיזיקה, הביולוגיה וכן הלאה. הוא עשוי לחקור בחריצות ובשקיקה את תורת האבולוציה אשר עלתה ממה שמכונה דרוויניזם. אם הוא יחקור את כל אלה, הוא עשוי להיות מטריאליסט, ככל שהדבר נוגע לתפיסת-העולם שלו המבוססת על ידיעה. אכן, הוא יהיה מטריאליסט; אין להכחיש זאת. היות שבני-אדם, כביכול, מגבשים מהר כל-כך דעה, הם ייעשו מטריאליסטים אם הם יתמסרו לגמרי לידיעה החיצונית של הטבע, על-פי הכוונות של אחדים מבני-דורם. אך, אפשר גם לעשות משהו אחר. בנוסף למה שהפיזיקה, הכימיה, המינרלוגיה, הבוטניקה, הגיאולוגיה, מציעות, בנוסף למה שהמדעים הללו מלמדים, אנו יכולים גם להכווין את תשומת-לבנו למה שאנו עושים במעבדה לפיזיקה, להתנהגותנו במהלך ניסוי; אנו יכולים להתבונן בקפדנות בדרך שבה אנו מתנהגים במעבדה לכימיה ובמה שאנו עושים שם; אנו יכולים לבחון את הדרך שבה אנו חוקרים צמחים, בעלי-חיים ואת האבולוציה שלהם.

ידיעת הטבע של גיתה מבוססת בעיקר על העובדה שהוא חקר לעומק את הדרך שבה אחרים הגיעו לתורת ההכרה שלהם. גדולתו של גיתה תלויה בעובדה זו עצמה, כלומר שהוא התעסק עמוקות בדרך שבה אחרים הגיעו לידיעה שלהם. וזה משמעותי מאוד לחדור באמת אל תוך המהות והרוח של מאמר מאת גיתה כמו הניסוי כמתווך בין אובייקט וסובייקט. כאן, אנו יכולים לראות כיצד גיתה עוקב בקפדנות אחר הדרך שבה מטפלים בתופעות טבע. מה שאנו יכולים ללמוד 'שיטת מחקר', הוא משהו שהוא חקר בתשומת-לב

גדולה ביותר. אם תקראו את ספרי, הקדמה לכתבים המדעיים-טבעיים מאת גיתה, תגלו את התוצאות הגדולות שגיתה הגיע אליהן בכך שהוא עקב אחר השיטה המדעית-טבעית.

בדרך מסוימת, מה שגיתה ביצע, אפשר להמשיך לפתחו הלאה עבור ההישגים של המאה התשע-עשרה עד למאה העשרים... אך, גיתה לא היה יכול עוד לעשות זאת.

לכן, אני מצטט: שני דברים אפשריים. תחילה, הבה נדבק בזה. ניצמד לתוצאות שמדעי הטבע מספקים או אחרת נחקור את הגישה הנחוצה כדי להגיע לתוצאות מדעיות-טבעיות אלו. הבה ניצמד למה שאמרנו ביחס להכרת הטבע; עתה, הבה נתבונן באדם השואף לידיעה מנקודת-מבט אחרת.

אתם יודעים שמלבד מדעי הטבע, קיימת גם ידיעה רוחית; באנתרופוסופיה, ידיעת האדם, אנו יכולים לעקוב אחר קוסמולוגיה, אנתרופולוגיה וכן הלאה, בדרך כזו שהן מובילות לסוג התוצאות המתוארות, למשל, בספרי מדע הנסתר בקווים כלליים.⁴ שם, ביכולתנו למצוא ידיעה משכנעת אשר מצביעה על עולם הרוח. כפי שאנו מקבלים ידיעה משכנעת במדעי הטבע, במינרלוגיה, בגיאולוגיה וכן הלאה, כך יש לנו כאן ידיעה משכנעת אשר מתייחסת לעולם הרוח. בתנועתנו האנתרופוסופית היה חשוב לי במיוחד להפיץ גם את הסוג הזה של ידיעה משכנעת אשר נוגעת לעולם הרוח, בספרים השונים שכתבתי. עתה, אנו גם עשויים להיתקל בדברים בדרך כזו שאנו מתבוננים בעיקר בדרך שבה הדברים הללו מתבצעים ולא רק ברכישת ידיעה. אנו מתבוננים בדרך שבה אדם מתאר משהו, כיצד הוא מתעלה מהתבוננות חיצונית להתבוננות פנימית; כיצד הוא מגיע לתפיסה רוחית נעלה יותר, לא באמצעות מחקרים מדעיים במעבדה, במרפאה, במצפה-הכוכבים, אלא באמצעות התפתחות נפשית פנימית, לאורך נתיב מיסטי. הדבר יקביל להתבוננות בשיטה המדעית-טבעית של הטיפול ושל הדרך, שבהם דברים מתבצעים. גם כאן יש לנו את היסוד הדו-איברי הזה: להתבונן בתוצאות ולהתבונן בדרך שבה נפשנו מגיעה לתוצאות הללו.

הבה ניקח באופן היפותטי משהו אשר יכול להיראות דווקא פרדוכסלי. נניח שמישהו עמד לעקוב אחר השיטות המדעיות-טבעיות, כמו גיתה: הוא לבטח לא יהיה מטריאליסט, אך אין ספק שהוא יקבל תפיסת-עולם רוחית. דרך ודאית להתגברות על המטריאליזם בתקופתנו המודרנית היא לרכוש תבונה על שיטות החקירה המדעיות-טבעיות. בתחום המדעי-טבעי, בני-אדם נעשים מטריאליסטים רק מפני שהם אינם מתבוננים, מפני שהם מתבוננים במידה בלתי-מספקת בדרך שבה הם מבצעים את מחקריהם. הם שבעי-רצון מהתוצאות, ממה שהמרפאה, המעבדה ומצפה-הכוכבים מספקים. הם אינם מתקדמים עד לגיית האניזם, כלומר להתבוננות באופן המחקר שלהם; כי, אלה אשר מאפשרים לעצמם להיות מושפעים מאופן

⁴ GA-13, הוצאת בדולח.

ההתבוננות המדעית-טבעית בעולם ולטפל בדברים כדי לרכוש ידיעה, ייעשו לכל הפחות אידיאליסטים וקרוב לוודאי ספיריטואליסטים, אם רק יתקדמו רחוק מספיק.

עתה, אם ננסה להימנע מלהגיע לתוצאות המשכנעות של מדעי הרוח, אם נגלה שמשעמם לרדת אל הפרטים של מדע הרוח ורק נאהב לשמוע שוב ושוב כיצד נפשו של האדם נעשית מיסטית, אם נמקד את תשומת-לבנו בעיקר בשיטות אשר מובילות לתחום הרוח, יהיה זה הפיתוי הגדול ביותר להיות באמת מטריאליסטים. הפיתוי הגדול ביותר להיות מטריאליסטים הוא להתעלם מהתוצאות הממשיות של מדע הרוח ולהדגיש ללא הרף את חשיבות המחקר המיסטי, את ההתרכזות הנפשית-מיסטית ואת שיטות הכניסה אל תוך עולם הרוח

אתם רואים, זהו פרדוקס. אלה אשר מתבוננים במדעי הטבע, במחקר טבעי, נעשים ספיריטואליסטים; אלה אשר בזים לרכישת ידיעה רוחית ממשית ותמיד מדברים על מיסטיקה ועל הדרך שבה ידיעה רוחית נרכשת, חשופים לפיתוי הגדול להיות מטריאליסטים יותר מאי פעם. כיום, דבר זה צריך להיות ידוע. איננו יכולים להסתדר בלי הידיעה של דברים כאלו.

בימינו יש לנו קהילות מוניסטיות. אלה אשר נותנים לעצמם את רוח המנהיגים בקהילות המוניסטיות הללו, מפזרים תפיסת-עולם שטחית מאוד. הם דוחסים את התוצאות המטריאליסטיות החיצוניות של מדעי הטבע לכדי תפיסת-עולם שטחית. כל-כך קל לבני-אדם מודרניים שאינם רוצים להשקיע מאמצים גדולים, שמעדיפים ללכת 'לסרטים' במקום למקומות אחרים וכתוצאה מכך מעדיפים לקבל סוג של מדע של בתי-קולנוע – כי המטריאליזם אינו מהווה דבר אחר – הם מעדיפים זאת מאשר משהו שמוכרחים לפענח באופן פנימי. לכן, מנהיגים אלו של קהילות מוניסטיות מספקים מטריאליזם שטחי. אין ספק, שהם, לפחות לפרק-זמן מסוים, יצורים מזיקים, כי הם מפיצים טעויות. לא יהיה טוב אם הם ישגשגו, כי כמובן הם מסובבים את ראשי בני-האדם בדרך מטריאליסטית. אף-על-פי-כן, הם יסודות מסוכנים פחות, כי, בהתחלה הם בני-אדם ישרים באופן כללי, אבל יושר זה אינו מגן עליהם מהפצה זו של טעויות; ברם, רוב הזמן, הם ישרים וכנים ועל טעויותיהם הם יתגברו. תהיה להן משמעות זמנית.

אך, ישנם בני-אדם אחרים שבאופן שיטתי ומודע, מסרבים להוביל את האדם לתוצאות המשכנעות והממשיות של מדע הרוח. אתם יודעים שהדברים אשר מתוארים בספרי מדע הנסתר בקווים כלליים מוכרחים להיחקר במשך שנים ספורות אם ברצוננו להבינם, הם אינם נוחים עבור האדם המודרני העשוי לשלוח את בנו לאוניברסיטה, אם הוא נועד להיות מדען לכימיה; אף-על-פי-כן, אם עליו לזהות ולתפוס את השמים ואת האדמה בדרך רוחית, הוא מצפה ממנו לעשות זאת בהרף-עין, לפחות בערב אחד ומכל הרצאה על העולמות העל-חושיים הוא מצפה לרכוש את החכמה הקוסמית כולה. תוצאות ממשיות של מחקר רוחי משכנע אינן נוחות עבור רוב בני-האדם ובסלידה זו נעשה שימוש על-ידי אישיות מסוימות בהווה אשר משכנעים

בני-אדם שהם אינם זקוקים לדברים הללו, שאין צורך לעקוב אחר הפרטים הממשיים והמשכנעים של עובדות רוחיות. "מהו השיח הזה על ההיררכיות העילאיות שיש לדעת תחילה? מהו השיח הזה על סטורן, שמש, ירח, יופיטר, ונוס, וולקן וכן הלאה? אין צורך בכל זה." הם יאמרו לכם: "אם תתרכזו באופן עמוק, אם נפשכם תיעשה מיסטית למדי, תוכלו להגיע לאל שבתוככם." הם יאמרו לכם את הדברים הללו, ייתנו ציונים כלליים על הקשר בין העולם החומרי והעולם העל-חושי. הם מזינים את סלידת האדם מחדירה אל תוך העולם הרוחי הממשי. מדוע הם עושים זאת? לכאורה, כי הם שואפים להפיץ מנטליות רוחית, אך במציאות הם שואפים למשהו אחר: לאורך נתיב זה, יותר מאי פעם, הם שואפים להפיק מטריאליזם. זוהי הסיבה לכך שהמנהיגים של הקהילות המוניסטיות מזיקים פחות. אך, האחרים שלעתים קרובות כל-כך מפיצים כיום מיסטיקה ותמיד מדברים על סוגים שונים של דברים מיסטיים, הם אלה שבאמת מטפחים מטריאליזם, מטפחים אותו בדרך מעודנת ביותר. הם מכניסים אל תוך ראשי בני-האדם שדרך אחת או אחרת מובילה אל תוך עולם הרוח והם נמנעים מלדבר על כך באופן ממשי. הם מדברים בעיקר במשפטים כלליים ואם הם יישארו מנצחים, הם יצליחו, ללא ספק, להפוך את הדור השלישי למטריאליסטי לגמרי. כיום, הדרך הוודאית יותר וכן המעודנת יותר אשר מובילה למטריאליזם, היא למסור מיסטיקה באופן מסורתי, מיסטיקה אשר סולדת מחדירה אל תוך תוצאות מדעיות-רוחיות משכנעות. דברים רבים אשר נראה שהם יוצרים חלק מהספרות הרוחית בימינו, מטפחים מטריאליזם בצורה חזקה הרבה יותר מאשר, למשל, ספריו של ארנסט האקל.

אתם רואים, את הדברים הללו לא נעים לשמוע, כי בהציבנו אותם בפני בני-אדם, אנו פונים באופן נמרץ לכוח ההבחנה שלהם, אך בני-אדם אינם רוצים להקשיב לפנייה זו לכוח ההבחנה שלהם. הם שבעי-רצון הרבה יותר אם כל סוג של שטות מיסטית ימריץ תשוקה פנימית של הנפש. זוהי הסיבה לכך שישנם יריבים רבים כל-כך, במיוחד לאותם מאמצים שכיום עוקבים בכנות אחר חיי-הרוח על-ידי כך שהם בוחלים מלגשת אל בני-אדם במיסטיקה רדודה בעלת טבע כללי. מדע רוחי אמיתי מעורר התנגדות. בתקופה הנוכחית, ישנם בני-אדם רבים וקהילות רבות שאינם רוצים בשום דרך שתחייה והתרוממות תאחזנה באנושות ואשר משתמשים בעובדה שהמטריאליזם מזהם ללא ספק אם הם מדברים עם בני-אדם על מיסטיקה במונחים כלליים. הם משתמשים בעובדה זו. זוהי הסיבה לכך שהם מוכנים להילחם עד הסוף היכן שהם נתקלים בנתיבים ישרים אשר נועדו להוביל אל מדע הרוח.

כך אפיינתי ספרות מקיפה אשר קיימת כיום. במציאות, מי שלוקח ספר על מיסטיקה, לא חשוב מאיזה סוג, מוכרח לפנות באופן נמרץ לכוח השיפוט שלו. זה נחוץ באופן קפדני. זוהי הסיבה לכך שאל לנו לתת לעובדה ששרבוטים מיסטיים מדומים בתקופתנו נראים נגישים בקלות רבה כל-כך, להוליך אותנו שולל. כמובן, בני-אדם יבינו אותנו בקלות אם נאמר להם, למשל: כל שעליכם לעשות הוא לחדור עמוק אל תוך ישותכם הפנימית והאל יהיה בתוככם; האל שלכם שאותו תמצאו אך ורק בכך שתצעדו בנתיב שלכם; איש

אינו יכול להראות לכם את הנתיב הזה, כי כל אדם מדבר על אל אחר, " או דבר דומה. בימינו, תמצאו זאת בספרים רבים וזה מתואר באופן מפתה ומטעה ביותר.

ברצוני שתכניסו את הדברים הללו עמוק מאוד בתוכם. כי, מה שאמורים להשיג באמצעות התנועה האנתרופוסופית שלנו, אפשר להשיגו מעצם העובדה שאתם מהווים קבוצה קטנה של בני-אדם אשר שואפים לטפח את כוח ההבחנה שאופייני; יהיה זה הרה-אסון לאנושות אם לא ייעשה שום מאמץ לפתח את כוח ההבחנה הזה. בימינו, מוכרחים אנו לנסות לעמוד איתנים על רגלינו, אם איננו רוצים לאבד את אחיזתנו בתוך הבלבול והכאוס בהווה. לעתים קרובות, עשויים אנו לחפש אחר הגורם לבלבול הרב באנושות. אך, אנו בקושי יכולים לגעת בגורמים הללו. אנו יכולים לגלותם בעובדות חסרות-משמעות, אך מוכרחים אנו להיות מסוגלים לשפוט את העובדות הקטנות הללו בדרך הנכונה.

אין זה קל לראות זאת מיד, בצורות הרבות שבהן זה מתקיים ובכל הכיוונים. אפשר למצוא סתירות גרוטסקיות רבות לא רק במקומות נתעבים, אלא גם בחיים המודרניים של האנושות. הן קיימות, ללא ספק, גם בחיים המודרניים של האנושות. כיום, יש צורך לשאוף לרכישת הבנה ברורה, הבנה חדה כמו להב של סכין, אם ברצוננו לרכוש אחיזה איתנה. זהו הדבר החיוני.

*

רשימת ספרים והרצאות בהוצאת בדולח

רשימת הספרים וההרצאות בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>